

A magyar bibliográfiák bibliográfiája, 1969-1970. Összeáll. az Országos Széchényi Könyvtár Bibliográfiái Osztálya. Fel. Szerk. Gajtkó Éva. Bp. 1973. 383 p.

Az 1956-1957. tárgyévvvel kezdődően van másodfokú nemzeti bibliográfiánk. Ez az 1969-1970. évi önálló és rejtett bibliográfiái termést felölelő kötet válogatási elveiben (nem regisztrálja az 50 tételt el nem érő bibliográfiákat, a bibliográfiái adatokat hiányosan közlő irodalomjegyzéket, az idegenből fordított magyar művek címekkel ki nem egészített bibliográfiáit, de terjedelmi korlátozás nélkül hozza a nekrológok és az életrajzok személyi bibliográfiáit, valamint függelékként a bibliográfiái és tájékoztatási jellegű periodikumok jegyzékét), szakbeosztásában (az MNB szakbeosztását alkalmazza, ezen belül tételszámot ad), gyorsan és kényelmesen használható visszakereső apparátusában (egységes betűrendes mutató, tárgymutató és tartalomjegyzék található benne) az 1961-1964. évi kötet óta alig változott, legfeljebb tökéletesedett. (Egyébként a korábbi két kötet sem üt el lényegesen a többitől, csak a husz tételes bibliográfiáig "száll alá", és szakbeosztását illetően kevésbé tagolt.)

Ez az állandóság és megállapodottság jó és bizalomébresztő dolog, bár az ilyenféle vállalkozások szerkesztőjét (esetünkben már az 1967-1968. évi kötetet is gondozó Gajtkó Évát) az ember mindig sajnálja azért, mivel bibliográfusi egyénisége rejtve marad. Éppen ezért ne fukarkodjam legalább a "szerzeteseknek kijáró dicsérettel": azt, ami a készen kapott konstrukció mellett rábiztatott, azaz a konstrukció konkrét címekkel való kitöltését, Gajtkó Éva gondosan és magas színvonalon végezte el.

De ezzel még nem fejezem be ezt az ismertetést. Hadd szóljak két dologról "per tangentem". Elsőként arról, hogy lassan-lassan "bibliográfiakészítő nemzet" leszünk. Tanusítsa ezt hevenyészett táblázatom, amely - természetesen - csak 1961-ig megy vissza, amikor a bibliográfia mai "gyűjtőkörét" felvette.

Tárgyidőszak (éveinek száma)	Bibliográfiái tétel	Bibliográfiái és tájékoztatási folyóiratcím
1961-1964 (4)	1686	294
1965-1966 (2)	1126	244
1967-1968 (2)	1319	331
1969-1970 (2)	1192	354

Persze külön meg kellene számolni, hogy a bibliográfiái tételek között mennyi az önálló (ezeket a tételszám előtti csillag jelzi) és mennyi a rejtett bib-

liográfia, amit, hisz csak figyelemfelhívás a céloom, itt nem teszek meg. Ha csak a rejtett bibliográfiák szaporodnának, az mindenképpen örvendetes tény lenne. A publikációk fokozódó szakirodalmi alátámasztottságáról tanuskodnék. Gyanitom azonban, hogy akárcsak a bibllográfiai és a tájékoztatási folyóiratok száma, úgy az önálló bibliográfiák száma is növekszik. Ennek elemzéses értékelése feltétlenül megérne egy misét: hátha nem is szabad zavartalanul örvendoznünk ennek a dömpingnek.

A másik dolog: figyeljük csak meg, másodfoku bibliográfiánk mennyire késik. Egész fennállása alatt a legkisebb késés két év volt, igaz ugyanakkor - négy év átfogása miatt - a legnagyobb is: öt év. A mostani kötet, ha megjelenésének tényleges időpontját nézzük, 4 és fél, illetve 3 és fél évet váratott magára. Szörnyű, hogy sohasem lehet kikecmeregni ebből a fatális elmradásból. Ugy látszik, az örökkévalóságnak dolgozunk. Habent sua fata libelli!

FUTALA Tibor

A modern filológiai kutatás és a könyvtári információs tevékenység. A modern filológiai szakos könyvtárosok konferenciájának (Debrecen 1971. augusztus 24-28.) előadásai és vita-tája. (Szerk. CSÜRY István.) Debrecen, 1973. Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára. 97 p.

1971 nyarán Debrecenben konferenciát tartottak a tudományos kutatók és a nagykönyvtárak képviselői, hogy megtárgyalják a modern filológiai kutatás és a könyvtári információs tevékenység kapcsolatának jelen problémáit. Az igénylők és a szolgáltatók beszélték meg azokat a műhelyproblémákat, amelyeket a XX. század harmadik harmadában a magyar kulturpolitika és a társadalmi totalitás igénye az egyetemi könyvtárakra hárít. A résztvevők közös gondolja:

- a két intézménytípusban az együttműködés lehetőségeinek és a kooperáció modern formáinak kutatása,
- olyan új szemléletű, korszerű egyetemi könyvtári modell kimunkálása, amely biztosítani képes - kölcsönösség alapján -, hogy a könyvtárosok egyenlő értékű és aktív partnerei legyenek a tudományos kutatóknak és egyetemi oktatóknak. Az egyetemi könyvtárak munkatársai hangsúlyozták azt a jelentős szemléletváltozást, amely az egyetemek és az egyetemi könyvtárak hagyományos kapcsolatában az utóbbi években végbe ment.

A konferencia referátumainak és hozzászólásainak válogatását 1973-ban közreadta a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára, Csüry István könyvtárigazgató gondozásában. A kiadvány azokat a tanulmányokat tartalmazza, amelyek az egyetemi könyvtárak jelenlegi törekvéseit és jövőbeni feladatait összegezik-tükrözik. Nem vállalkozhatunk a teljes szerzőgárda névsó-

ának, a referátumok és hozzászólások címeinek felsorolására, csupán a leginkább összegező-továbbfejlesztő gondolatok jelzesszerű felvillantására nyílik terünk.

A konferencia előadásai konkrét jelenségek alapján elemezték a könyvtárak helyzetét, szerepét, szolgáltatásainak körét az egyetemi munka funkciórendszerében. Feltárták, hogy milyen strukturális változások következtek be az egyetemi könyvtárak szerkezetében és milyen új kapcsolatrendszerek kiépítését sürgeti az idő. Megállapították, hogy olyan átfogó "rendszerű szerves kapcsolatok megteremtése" szükséges, amelyek mindkét területen lendületes fejlődést eredményezhetnek. Pl. törekedni kellene a könyvtári munkában az erőteljes tudományos (szociológiai, filológiai, történettudományi) kutatásokra. (MÁTRAI László, CSÜRY István, SOÓS Pál).

A konferencián megvitatták, hogy az egyetemi könyvtárak hogyan vehetnének részt hatékonyan az egyetemi reform megvalósításában? A lehetőségek három alternatívája:

1. Az egyetemi könyvtárak mint a szociológiai és tudományelméleti tanulmányok középpontjai.
2. Aktív részvétel az egyetemi hallgatók képzésében, önálló kutatóvá nevelésében a maguk sajátos területén, specifikus eszközeikkel, és módszereikkel.
3. A tanulmányi és tudományos munka feltételeinek megteremtése az egyetemi könyvtárakban. Ennek módjai: kutatói ösztöndíjak alapítása, heti kutatónap biztosítása, a tudományos publikálás lehetőségeinek megteremtése és koordinálása, a fiatal könyvtárosok társadalmi és anyagi megbecsülése stb. (MÁTRAI László, MOLNÁR Ferenc, VÉGH Ferenc, NÉMETH Zsófia, VARGA Zoltánné stb.).

A konferencián a szakemberek érdemben foglalkoztak a könyvtári munka új tartalmi és formai jegyeivel, így a "tudományos könyvtárosok" mellett kialakult szakreferens-hálózattal, amely tulajdonképpen szervezeti, munkamegosztásbeli újítás. Ez a korszerű munkamegosztás jelentős hangsúlyt kapott az egyetemi könyvtárakban. (CSÜRY István, SOÓS Pál).

A konferencia megtárgyalta az egyetemi könyvtárak tájékoztató munkáját és bibliográfiai tevékenységét is. Megállapították, hogy a szelektív bibliográfia szerepe megnövekedett az egyetemi könyvtárak tájékoztató rendszerében. Azonban az egyetemi könyvtárak a megnövekedett igényvel egyidőben nem fejlesztették és nem építették tovább a bibliográfiai műhelyeket, ennek következtében a bibliográfiai kiadás nem növekedett, hanem csökkent (legalábbis az egyetemi könyvtárak kiadásában). A nem sokszorosított bibliográfiákat és a tájékoztató szolgálat egyéb apparátusait és eszközeit nem ismeri meg a szakmai közvélemény és a tudományos élet. Célszerű lenne a korszerű tájékoztatás, az információszolgáltatás érdekében, hogy bibliográfia ne csak a nyomtatott és grafikus előállított dokumentumokról készüljenek, hanem az információ egyéb forrásairól is. Az egyetemi könyvtárakban zajló bibliográfiai tevékenység során az egyéni és a teammunka feltételeinek megteremtése elengedhetetlen követelmény. A bibliográfia szerkesztésekor szükségesszerű korszerűbbé, életszerűbbé tenni a kutatást, a szerkesztést, mert a "szakterületek nem úgy strukturálódnak az irodalomhasználatban és az irodalomtermelésben, ahogy azt egy ilyen mesterséges rendszerezés (formális, szisztematikai, esetleg decimális rendszer alapján) áttekinti... a társadalmi szükséglet sem biztos, hogy engedelmeskedik az ilyen szisztematizálási törekvéseknek." (MARÓT Miklós, BÉLLEY Pál.)

A konferencián felvetődött az információk válság dilemmája, amely erősen érezteti hatását az egyetemi könyvtárak munkájában. "A tudományok fejlődésének példátlan ütemű felgyorsulása egyfelől az írott információ rohamos gyarapodását, másfelől az információ gyors ütemű specializálódását eredményezte. A tudományos ismeretek befogadásának igényei és feltételei nem növekedtek egyenes arányban az információ áradásával. A befogadás "humán feltételeinek" kidolgozása és biztosítása szintén az egyetemi könyvtáraknak a feladata. (MARÓT Miklós.)

A XX. században bekövetkezett információrobbanás igényli az olyan korszerű, megbízható, komplex információfeltárási és szolgáltatási rendszerek megtervezését és megszerkesztését, amelyek teljes értékűen feltárják egy-egy szakterület, tudományterület dokumentumait, több dimenzióban. Ezért vált szükségessé a könyvtárak magas szintű gépesítése. Azonban ez igen költséges és hazai viszonylatokban humán területen - a gyakorlati tapasztalatok szerint - nem rentábilis. (MÁTRAI László.)

A modern filológiai tudományok szakirodalmi és tudományos kérdéseinek részletproblémáit tárgyaló referátumok közül fontos problémakört tárgyalt a modern filológiai irodalom gyűjtőköri koordinálásáról, az irodalomtörténeti, nyelvi- és irodalomtudományi könyvgyűjtés szerzeményezési nehézségeiről PAJKOSSY György és KENÉZ Ernő, a magyar kritikai kiadások filológiai és módszertani problémáiról, valamint ezek könyvtári kapcsolatairól REJTŐ István és MIKLÓSSY János. A nagykönyvtárak kéziratáiról és az egyetemi tanszékek negatív kapcsolatáról VIZKELETY András tartott érdekes beszámolót.

A konferenciának szinte valamennyi könyvtáros résztvevője elmondta, hogy a könyvtárosok erőfeszítéseit, az együttműködés lehetőségeit, a kapcsolatok közös rendezésének ügyét az egyetemi oktatók és a tudományos kutatók nem vállalják vagy elutasítják. Nem használják fel, sokszor nem is ismerik azt a segítséget amit a könyvtár adhat. Ez tapasztalható az egyetemi könyvtárak tevékenységének szinte minden területén: a bibliográfiák szerkesztésekor, a szakreferenci hálózat és a kéziratárak kihasználatlanságánál stb. Hasznos és igen aktuális lenne ennek a problémakörnek az elmélyült elemzése és árnyalt feltárása, mert ez a jelenség nemcsak az egyetemi könyvtárakra jellemző, hanem szinte minden más intézménytípus könyvtárára is.

Felváztuk a modern magyar filológiai kutatás és a könyvtári tájékoztatói tevékenység kérdéskörének problematikáját, amelyet a debreceni konferencia 1971-ben megvitatott. Sajnáljuk, hogy ilyen későn jutott el ennek az érdekes, hasznos, új szellemű konferenciának referátumait, hozzászólásait tartalmazó füzet a szakmai közvéleményhez. Tudjuk, hogy ezt mentik és magyarázzák a könyvtári publikálás ismert nehézségei és megoldatlanságai. De vajon ez, és az ehhez hasonló késlekedés nem megy-e az alkotó munka megbeszülésének rovására?

Szükséges lenne minél előbb rendezni és megoldani a könyvtári publikálás lehetőségeit, hogy a szakmai közvélemény ne akkor értesüljön egy-egy állomásról, amikor azt már tuhaladta az idő vonata.

ILLÉS Zsuzsa

A Könyvtári Figyelő ez évi 4. számában B. Nagy Ernő a Fejér Megyei Könyvtáros bemutatása kapcsán ismertette, osztályozta a könyvtári híradókat, valamint felvázolta létrejöttük rövid történetét is.

Ez alkalommal is egy területi hálózati híradót mutatunk be. A Téka a Hajdu-Bihar Megyei Tanács VB. Megyei Könyvtár, a debreceni Városi Tanács VB. Városi Könyvtár, a Szakszervezetek Megyei Tanácsa Központi és a megyei Továbbképzési Kabinet közös könyvtári tájékoztatója 1971 óta jelenik meg Arady Tibor, Fehér Antalné, Kolozs Sándorné, dr. Simon Zoltán szerkesztésében, évente két alkalommal. A cikk írásakor az 1974-es első szám még nem látott napvilágot, ezért a vizsgálódás a három évfolyam 6 számára terjed ki.

Már az első szám teljességre törekvő, amennyiben a megye könyvtári hálózatait egészében veszi bonckés alá. A megyei közművelődési könyvtárak helyzetének elemzésével foglalkozó cikk az 1970-es évnél - tehát a harmadik ötéves terv utolsó esztendejének - eredményeit ismerteti, statisztikai adatokkal, táblázatokkal alátámasztva.

A könyvtárhálózat bővítése, a költségvetés, az állománygyarapítás és a propagandamunka terén jelentős fejlődés látható. A legnagyobb figyelemre méltó azonban az, hogy 1970-ben a "100 falu, 100 könyvtár" mozgalom keretében 7 új könyvtárat avattak, valamint egy új gyermekkönyvtári részleget alakítottak ki.

Fehér Antalné tollából a Megyei Továbbképzési Kabinet keretében működő pedagógiai könyvtár gyűjtőkörét, szolgáltatásait ismerhetjük meg, miközben bepillantunk az iskolai könyvtárak helyzetébe is, s ezzel együtt egyértelművé válik a könyvtár kulcsszerepe. A debreceni Városi Könyvtár tíz éves történetét ismerteti Kertész Gyuláné. A szakszervezeti könyvtárak munkájáról, a könyvtárhálózat szervezéséről, a szakszervezeti könyvtári munka személyi feltételeiről, a könyvvel való ellátottságról Kovács Györgyné ír. Arady Tibor a szakszervezeti könyvtárakban kialakított könyvbarátklubok tevékenységéről számol be. Említi többek között, hogy az egyik klubtag kérésére alapfokú könyvtárosi tanfolyamot szerveztek.

A második számban helyet kapnak más jellegű, tematikájú írások, tanulmányok. Nagyon hasznos az az ajánló jegyzék, amely az iskolai könyvtárosok számára készült, azzal a céllal, hogy segítse állománygyarapítási tevékenységüket.

A másik két évfolyam felépítésében, szerkesztésében hasonló az elsőhöz, következetes szerkesztői elvről tesz tanubizonyságot. Az 1972. évi 1. szám, illetőleg az 1973. évi 1. szám egyaránt a tanácsi, közművelődési, szakszervezeti, iskolai könyvtárak 1971-es, illetve 1972-es helyzetéről tájékoztat.

Nem az a feladatomban, hogy a megye könyvtári életét, fejlődésének eredményeit ismertessem. Mégis hadd említsek néhány adatot. 1972-ben a könyvtári költségvetések megyei összege meghaladta a 10 millió Ft-ot. 1971-ben a Megyei Művelődési Központ és a Városi Könyvtár közös összefogásával jött létre a Zenei Könyvtár, melynek szolgáltatásairól külön cikkben olvashatunk. A megyei tanács támogatásával pedig közigazgatási szakkönyvtárat szerveztek.

A "100 falu, 100 könyvtár" keretében megindult építkezések eredményeképpen 1972-ben 3 új művelődési ház, illetve klubkönyvtárat avattak. Két könyvtár költözött nagyobb alapterületű helyiségbe, a Megyei Könyvtár támogatásával.

Feltétlenül ki kell emelni Granasztói Szilvia: A gyermekkönyvtári bábjátászs lehetőségei című írását, melyben a különböző bábfigurakészítési módszereket ismerteti. Cikke hasznos a megye határain kívül működő gyermekkönyvtárosok számára is. Tóthné, Sándor Enikő a magyar könyv ötszázéves évfordulójára írt Az első budai nyomda c. cikkében a könyvtárosok számára érthető, ismeretterjesztő stílusban elemzi a XV. századot.

Helyet kap az 1973. évi számban a 18 éven aluliak könyvtári ellátásának távlati fejlesztési terve (1973-1985), valamint a könyvtárak tanácsai kezelésbe adásának 15. évfordulója alkalmából meghirdetett pályázati felhívás egy könyvtártörténeti tanulmány megírására.

Végül, de nem utolsósorban. A téka a Megyei Könyvtár sokszorosított üzemében készül izléses formában. Az első számot még 400 példányban adták ki, majd ezt 500-as példányszám követte. 1972 óta 550 példányban jelenik meg, ami igen szép eredmény.

A Téka mind formailag, mind a cikkek, tanulmányok színvonalában, tematikájában - a többi könyvtári hiradóhoz viszonyítva - rangos, jó periodikum, s nemcsak a Hajdu-Bihar megyei könyvtárosok, hanem minden könyvtáros számára hasznos segédeszköz is. Mindezek mellett érdemes lenne a jövőben helyet adni a különböző helyismereti kutatásokról beszámoló írásoknak is.

POLGÁR Ernő

Külföldi hírek

AZ EGYETEMES BIBLIOGRÁFIAI SZÁMBAVÉTEL (Universal Bibliographical Control) programjának végrehajtására az IFLA megszervezi az International Office for UBC-t. Ebbe olvad bele az IFLA Katalógizálási Titkársága. Az átszervezés 1974-ben fokozatosan megy végbe. Az új intézménynek (mint elődjének is) a British Library ad otthont. (Zeitschrift für Biblioghekswesen u. Bibliogr. 1974. No. 3.)

KÖNYVTÁRI TÖRVÉNYT akar benyújtani a tartományi kormány a következő törvényhozási időszak folyamán - közölte Ludwig von Freiburg hesszeni kultuszminister. SPD-képviselők kérdéseire válaszolva a kultuszminister 1974 márciusában közölte, hogy a hesszeni könyvtári fejlesztési terv kidolgozásával megbízott munkaközösség a munkát csaknem befejezte, és a könyvtári fejlesztési terv javaslata küszöbön áll. (Volkshochschule im Westen, 1974. ápr.)

OKTATÁSÜGYI TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZET. A csehországi Oktatásügyi Tájékoztatói Intézet 1974. január 1-én életbe lépett működési szabályzata értelmében az Intézet feladata a nevelés, a művelődés és az oktatás területén megjelent információk gyűjtése a tudományos, műszaki és tájékoztatói rendszer keretén belül a tudományi tájékoztatói központ funkcióinak ellátása valamint Csehország Oktatásügyi Minisztériuma tájékoztatói központja funkcióinak betöltése. Tevékenysége kiterjed: a nevelés, művelődés és oktatás területén megjelent információk gyűjtésére, nyilvántartására, feldolgozására, értékelésére, publikálására és propagálására; a minisztérium irányító tevékenységéhez szükséges valamint az integrált tájékoztatói rendszer keretén belül kialakítandó együttműködés megszervezésének és irányításának kidolgozására; a kutatási és ismereti tevékenység biztosítására; a modern technika és munkamódszerek bevezetésére, adatbank kialakítására; hazai és nemzetközi együttműködés kialakítására. Az Intézet keretén belül működik a prágai Állami Komenský Pedagógiai Könyvtár, amely az új működési szabályzat értelmében ellátja Csehország állami tudományos pedagógiai és oktatásügyi könyvtárának funkcióit és az Oktatásügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó könyvtáraknak koordinációs és módszertani központja. (Technická Knihovna. 18. roc. 1974. No. 6. 189.p.)